

Motion till riksdagen 2005/06:Ub326

av **Lennart Gustavsson m.fl. (v)**

Hem- och konsumentkunskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med förslag angående hem- och konsumentkunskapens ställning inom utbildning för hållbar utveckling, särskilt hållbar konsumtion.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med förslag angående hem- och konsumentkunskapens ställning för främjandet av god hälsa, fysiskt såväl som psykiskt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med förslag om hem- och konsumentkunskapens betydelse som jämställdhetsfrämjande ämne.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdra åt Skolverket att ta fram en statistiskt klar bild av nuläget och det framtida behovet av lärare i hem- och konsumentkunskap.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdra åt Skolverket att vid bedömningar av ansökningar att starta friskolor speciellt beakta hur undervisningen i ämnen som ställer särskilda krav på lokaler och utrustning är tänkt att bedrivas, inklusive hem- och konsumentkunskap.

Inledning

Hem- och konsumentkunskap är ett litet ämne sett till garanterad undervisningstid i timplanen. Men sett till innehåll och därmed till hur det bidrar till läroplanens mål är det snarast ett stort ämne. Enligt kursplanen från 2000 är det fyra perspektiv som alltid ska finnas med i undervisningen: hälsa, resurshushållning, jämställdhet och kultur. Det betyder att alltid när frågor om boende, konsumentekonomi, social gemenskap och mat och måltider tas upp skall de studeras utifrån de nämnda perspektiven.

Fel! Okänt namn på

Utbildning för hållbar utveckling

Hållbar utveckling utgör en viktig beståndsdel i undervisningen i hem- och konsumentkunskap. Därför är ämnet ett aktuellt ämne. Det är ett ämne som på ett konkret och meningsfullt sätt tar upp frågor som regering och riksdag genom olika beslut visat att är viktiga frågor.

Resurshushållningsperspektivets ständiga närvaro, ämnets innehåll och arbetssätt svarar mot den viljeinriktning Stefan Edman för fram angående skolans roll för främjandet av hållbar konsumtion i sin utredning *Bilen, Biffen, Bostaden – Hållbara laster, smartare konsumtion*. Slutbetänkande av utredningen om en handlingsplan för hållbar konsumtion – för hushållen (SOU 2005:51). I utredningen betonar han ämnets unika karakteristik i termer av att eleverna får övning både i omsorg och i rationellt tänkande, effektivitet, sparsamhet etc. Det handlar om strävan i ämnet att kombinera det bästa från två världar, att samtidigt på olika sätt hushålla med resurser och betona de mänskliga värdena, inrymda i begreppet omsorg. Att i praktisk handling få lukta, se, smaka eller på andra sätt uppleva konsekvenser av olika val, inte bara för mig själv utan också för andra är ett arbetssätt som främjar ett globalt tänkande på ett för eleverna meningsfullt sätt.

Regeringen bör därför lämna förslag till hur hem- och konsumentkunskapens ställning kan stärkas inom utbildning för hållbar utveckling, särskilt hållbar konsumtion. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Hälsa

Ungas hälsa diskuteras ur olika aspekter. Barn och unga med övervikt och fetma ökar i antal i klassbundna mönster. Barn i mindre välbärgade områden har både sämre matvanor och motionsvanor, vilket märks i bl.a. överviktsproblemet. Bland de unga ser vi ett ökat antal som mår psykiskt dåligt. Här finner vi skillnader mellan flickor och pojkar, där psykiska problem är vanligare bland flickor.

I hem- och konsumentkunskap är mat och måltider ett av de områden där hälsoperspektivet alltid är närvarande. Val av livsmedel och livsmedelshygien men också måltidsrytm och måltidens gemensamhetskapande betydelse är frågor som diskuteras och upplevs i vardagslika situationer. I ”Underlag till handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet” som Statens folkhälsoinstitut och Statens livsmedelsverk nyligen överlämnat till regeringen lyfter de fram undervisning i hem- och konsumentkunskap som betydelsefull i sammanhanget. Men hälsa har också med skapandet och vårdandet av hemmet att göra, där frågor om tvätt, hygien och städning men också trivsel och ansvarstagande är viktiga delar. Studier visar också att ekonomiska förhållanden påverkar den psykiska hälsan och att detta är en bidragande orsak till ungdomars ökade psykiska ohälsa. Hem- och konsumentkunskap kan här bidra med grundläggande kunskaper som kan ge en viss säkerhet och trygg-

het. Att relationer och gemenskap påverkar hälsan är väl snarast att betrakta som en självklarhet.

Omfånget och betydelsen av dessa frågor gör att vi överväger om det inte är dags att tänka över både timantalet för ämnet i grundskolan och behovet av ämnet i gymnasieskolan. Därför bör regeringen återkomma med förslag om hur hem- och konsumentkunskapens ställning kan stärkas med avseende på vad vi har anfört om hälsa. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Jämställdhet

Jämställdhet finns med i bedömningen av elevernas kunskapsutveckling i hem- och konsumentkunskap. Det är således ett innehåll i ämnet, men också ämnet i sig kan sägas handla om jämställdhet. Sedan 1960-talet har jämställdhet varit aktuellt i skoldebatten, men fokus har alltid legat på att flickorna ska förändras, de ska bli mer som pojkar. Forskare har talat om en ”maskulinisering” och snarast en nedmontering av de områden som traditionellt (och än i dag?) ses som feminina: barnkunskap har strukits från timplanen, hem- och konsumentkunskap fått minskat utrymme och slöjd blivit estetiskt- i stället för hemorienterat.

I arbetslivet deltar svenska män i hög utsträckning, och svenska kvinnors deltagande ligger i topp. Det kan vi se i statistiken. Men för många är det svårt att finna en bra balans mellan yrkes-, familje- och privatliv. Detta visar sig inte minst i ökade ohälsotal och utbrändhet under vissa faser i livet då kraven i både yrkeslivet och familjelivet är särskilt stora. Vi vet från olika undersökningar att kvinnor fortfarande sköter det mesta hemarbetet, män och barn gör mindre insatser. Hem- och konsumentkunskapen ger eleverna, pojkar och flickor, tillfälle att reflektera över detta sakernas tillstånd. Dessutom ger ämnet möjlighet att få kunskap och öva den handlingsberedskap som behövs för förändring. Att stärka, utveckla och bredda hem- och konsumentkunskapen kan således vara ett sätt att främja jämställdheten. Det är fråga om att ge budskapet till alla elever, oavsett kön, att omsorg, hushållning, social gemenskap, mat och hälsa etc. är viktigt att ha kunskap i och om. Det är kunskap som alla behöver oavsett vad de gör i sitt yrkesverksamma liv. Det är dessutom viktigt att ha ett fungerande privatliv för att ha ork att göra ett bra jobb.

Regeringen bör således ge förslag på hur skolornas arbete för jämställdhet kan förbättras genom att utveckla ämnet hem- och konsumentkunskap. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Lärarna och andra viktiga resurser

Ska vi lyckas utbilda eleverna behövs lärare med utbildning i ämnet. Lärarna är den viktigaste faktorn för elevers studieframgång. Det sägs både i diskuss-

Fel! Okänt namn på

ionen om Finlands framgångar enligt internationella studier, t.ex. Pisa, och i skolverksrapporter. För att kunna göra övervägningar kring dimensionering och eventuella speciella satsningar, typ SÄL-utbildning, på olika lärarkategorier krävs ett bra underlag. I dag är det oerhört svårt att få reda på det när det gäller lärare i hem- och konsumentkunskap. I olika rapporter anges andelen obehöriga som undervisar vara allt från 26,7 till 42. Oavsett vilket är det inte acceptabelt, men om det börjar närma sig hälften är det förfärligt och omedelbara satsningar måste sättas in. Regeringen måste ge Skolverket i uppdrag att ta fram mer entydiga underlag för bedömningen av behovet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Ytterligare en faktor för bra undervisning i hem- och konsumentkunskap är tillgång till lokaler, lokalernas utrustning och hur tiden förläggs. Samma sak gäller givetvis andra ämnen som exempelvis idrott och hälsa, slöjd, bild och musik. På samma sätt som det finns exempel på skolor som inte följer reglerna om behörighet vid anställning av lärare fullt ut av ekonomiska skäl, finns det skolor som av samma skäl drar ned på lokaler och utrustning av olika slag. Vi anser det därför rimligt att regeringen ger Skolverket i uppdrag att vid bedömning av ansökningar om att starta friskola särskilt beakta hur denna speciallokalkrävande undervisning är tänkt att bedrivas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2005

Lennart Gustavsson (v)

Britt-Marie Danestig (v)

Anders Wiklund (v)

Camilla Sköld Jansson (v)